

Research Paper

Presenting the Current Model of Teacher-student Relationship in Elementary School: a Foundational Data approach

Mohammad Alipour¹, Mohsen Ayati²,
Mohammad Ali Rostaminejad³, Farhad Saraji⁴

Received: May. 9,2024;Accepted: Nov. 27,2024

Abstract

The purpose of the present study was to investigate the current pattern of teacher-student relationship in elementary school. This research was conducted with a qualitative approach and with the Foundational data method. The scope of the research was made up of teachers and students of elementary schools in Birjand. According to the nature of the research, the purposeful sampling method was used, and the data was obtained with semi-structured interviews of 13 teachers and 10 students. In order to analyze the data, open, axial and selective coding methods were used. Lincoln and Goba criteria were used to ensure validity and reliability. The findings from the lived experiences of teachers and students were organized in the form of the Strauss and Corbin paradigm model including the promotion of teacher-student relationship in elementary school as a central category and causal conditions (solving educational problems, solving educational and motivational problems, recognizing students in different dimensions, personalizing learning, solving family problems), background factors (family factors, career development factors, personality factors and social factors), intervention conditions (generational differences, common interests, gender, family thinking and culture, changing the position of the teacher, type of school and classroom atmosphere and defects physical

¹ . Doctoral student of Curriculum Planning, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Birjand University, Iran. m.alipour@birjand.ac.ir

² . Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Birjand, Iran(Corresponding Author) m.ayati@birjand.ac.ir

³ . Associate Professor of Educational Technology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Birjand University, Iran ma.rostami@birjand.ac.ir

⁴ . Full Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Bu Ali Sina University, Iran f.saraji@basu.ac.ir

and disability, The way of expression and speech), strategies (accurate location and time monitoring, establishing verbal and non-verbal relationship , face-to-face and virtual relationship , case investigation and information acquisition, humor and game-oriented) and consequences (academic progress, increasing motivation, finding talents, changing perspective towards school and teacher, reduction of social harms and change in the teaching process and class management). In general, it can be concluded that teacher-student relationship has an average status, and on the other hand, students are more willing to communicate than teachers. At the primary level, because the teacher has scientific authority and is considered as a role model among students, the relationship between the teacher and the student has not yet been marginalized .

Keywords: teacher-student relationship, elementary, grand theory, foundation data

Introduction

Educational communication is one of the most basic interpersonal interactions in school (Balagova & Halakova, 2018). Educational communication is a special form of communication that is specific to educational activities and efforts and is intended for systematic and auxiliary learning (Manea, 2020). Educational communication in line with curriculum implementation takes place at different levels of communication, such as teacher-student communication, teacher-parent communication, etc. (Rogers & Hyson, 2022). The relationship between the teacher and the students is one of the important factors known in the academic progress and the scientific and educational output of the students (Agyekum, 2019). And it is of special importance among other types of communication. Teacher-student communication is critical to the success of teaching and learning (Hershkovizt & Forkosh-Baruch, 2017)

Purpose

Some of the immigrants to Iran are foreign students who study in Iranian universities such as Al-Mustafa International University. One group of students from the Al-Mustafa community are from Russia. The students who come from Russia to study in Iran had certain schemata about the Iranian culture and people before their arrival, and after a while, and through frequent encounters with the culture of the Iranian people, they form inter-cultural communication and they might come to the conclusion that time has come to change their schemata. The purpose of this research is to study and evaluate the mental images of the Russian students of Al-Mustafa

International University community about the people of Iran; hence, we have tried to uncover the mental images of Russian students before and after entering Iran, the sources of creating previous images, accepted and unacceptable cultural components, and the mental images of Iranian people towards students were studied in this article.

Methodology

In our project, we employed a qualitative research method, and semi-structured interview technique was used to collect data. The sampling method was also based on the snowball sampling procedure; accordingly, 12 Russian students were selected and interviewed. Also, data collection continued based on the philosophy of theoretical saturation, until no evidence and new concepts were obtained from the data. Finally, the collected data was analyzed based on a thematic analysis approach. To carry out thematic analysis, first, all the data were completely converted into text, then the process of codifying sub-themes was carried out and finally, the main themes were extracted.

Findings

The findings of our study show that the Russian students' previous schemata about the culture of the Iranian people had three main themes: "religious", "approving the ruling political system" and "ethical". They considered the people of Iran to be pious and women to be veiled and considered them to be patriotic, revolutionary, anti-arrogance, and believing in ethical values such as kindness and goodness. The sources of creating these schemata have been "mass and social media", such as Russian radio and television, the Internet and personal studies, and "interpersonal communication" such as communication with religious missionaries and acquaintances. But after entering and dealing with the Iranian people's culture, they consider Iranians to have "religious diversity" such as being obscene and non-religious, "political factionalism" such as not following Iran's political establishment and a desire for European and American lifestyle, and "immorality" such as lying and slander. The studied students did not accept Iranians' "incomprehensible behaviors" such as compliments or deception, "temperament" such as misbehavior and insults, and love of money such as luxury and fighting over money. However, they expressed the spirit of martyrdom, courage, charity activities, and holding mourning ceremonies and prayers by Iranian people as acceptable cultural traits. Finally, these students pointed out the general public's perception of them, that they took the rights of the Iranian people away from

them, have a high income in Iran, have a luxurious life in Russia, and are surprised by the leaving their good Russian life to immigrate to Iran.

Conclusion

The results of this study show that Russian students initially formed a mental ideal of Iranian people; in this ideal, the people of Iran had absolutely no shortcomings and enjoyed a positive cultural uniformity; but after entering Iran and facing shortcomings and conflicts, they formed a "prototype". Based on this, the students changed the positive and uniform ideas towards the Iranian people into plural schemata. Also, what has been mentioned as the students' schemata about the Iranian people's attitude towards them shows the complete lack of understanding and communication between Iranian people and Russian students; Because according to the students themselves, no huge sums of money and exclusive advantages have been provided to them Hence, Russian students have suffered mega-prototyping in relation to the Iranian people's ideas from their own point of view. Basically, mega-prototyping occurs when a stranger in the host culture feels that the host people have a negative perception of him or her.

Novelty

No previous research has been done regarding the mental schemata of Russian people towards Iranian people and culture. The advantage of this study is that by using the theoretical approaches of intercultural communication, it has tried to uncover the "person-schema" and "self-schema" of the Russian students of Al-Mustafa International University toward the people of Iran.

Bibliography

- Aghdasi S, Kiamanesh, Ph.D. A, MahdaviHezaaveh M, Safarkhaani M. Teacher-Student Interaction in Primary Schools Succeeding and Failing in PIRLS 2006 and TIMSS 2007. QJOE 2014; 30 (3) :93-120.URL: <http://qjoe.ir/article-1-194-fa.html>.(In Persian)
- Agyekum, S. (2019). Teacher-Student Relationships: The Impact on High School Students. Online Submission, 10(14), 121-122.
- Alawamleh, M., Al-Twait, L. M., & Al-Saht, G. R. (2020). The effect of online learning on communication between instructors and students during Covid-19 pandemic. Asian Education and Development Studies, 11(2), 380-400.
- Albalawi, H., & Nadeem, M. (2020). Exploring the Impact of Ineffective Formal Communication between Teachers and Students: A Case Study of Mustaqbal University

- and Jubail University College, Kingdom of Saudi Arabia. *English Language Teaching*, 13(3), 68-76.
- Andrzejewski, C. E., & Davis, H. A. (2008). Human contact in the classroom: Exploring how teachers talk about and negotiate touching students. *Teaching and teacher education*, 24(3), 779-794.
- Baker, J. A. (2006). Contributions of teacher-child relationships to positive school adjustment during elementary school. *Journal of school psychology*, 44(3), 211-229.
- Balagova, L., & Halakova, Z. (2018). Teacher-Students' Interaction in Comparison of Teacher's Self-perception and Students' Point of View. *European Journal of Educational Research*, 7(3), 465-472.
- Bazargan, Zahra and Sadeghi, Nahid (2008). Investigating the interpersonal behavior of teachers with students of girls' middle schools in Tehran. *Journal of Psychology and Educational Sciences*, 31(2), 121-99. (In Persian)
- Cadima, J., Doumen, S., Verschueren, K., & Buyse, E. (2015). Child engagement in the transition to school: Contributions of self-regulation, teacher-child relationships and classroom climate. *Early Childhood Research Quarterly*, 32, 1-12.
- Dobrescu, T., & Lupu, G. S. (2015). The Role of Nonverbal Communication in the Teacher-pupil relationship. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 180, 543-548.
- Fast, L. A., Lewis, J. L., Bryant, M. J., Bocian, K. A., Cardullo, R. A., Rettig, M., & Hammond, K. A. (2010). Does math self-efficacy mediate the effect of the perceived classroom environment on standardized math test performance?. *Journal of educational psychology*, 102(3), 729. doi:10.1037/a0018863.
- Fisher, D., Waldrup, B., & den Brok, P. (2005). Students' perceptions of primary teachers' interpersonal behavior and of cultural dimensions in the classroom environment. *International Journal of Educational Research*, 43(1-2), 25-38.
- Gehlbach, H., Brinkworth, M. E., & Harris, A. D. (2012). Changes in teacher-student relationships. *British journal of educational psychology*, 82(4), 690-704.
- Gholami, Samia, & Hossein Chari, Massoud. (1390). Predicting students' happiness according to their perception of teacher's expectations, teacher's interaction and self-efficacy. *Journal of Education and Learning Studies*, 3(1), 83-109. doi: 10.22099/jsli.2011.217. (In Persian)
- Guo, Y., Wu, X., & Liu, X. (2019). Challenges and Opportunities in Parent-Teacher Relationships in Contemporary China. *Comparative and International Education*, 47(2).
- Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2006). Student-Teacher Relationships. In G. G. Bear & K. M. Minke (Eds.), *Children's needs III: Development, prevention, and intervention* (pp. 59-71).
- Harris, A., & Goodall, J. (2008). Do parents know they matter? Engaging all parents in learning. *Educational research*, 50(3), 277-289
- Hershkovitz, A., & Forkosh-Baruch, A. (2017). Teacher-student relationship and Facebook-mediated communication: Student perceptions. *Comunicar. Media Education Research Journal*, 25(2).

- Hughes, J. N., & Chen, Q. (2011). Reciprocal effects of student–teacher and student–peer relatedness: Effects on academic self efficacy. *Journal of applied developmental psychology*, 32(5), 278-287.
- Hughes, J. N., Luo, W., Kwok, O. M., & Loyd, L. K. (2008). Teacher-student support, effortful engagement, and achievement: A 3-year longitudinal study. *Journal of educational psychology*, 100(1), 1.
- Juvonen, J. (2007). Reforming middle schools: Focus on continuity, social connectedness, and engagement. *Educational Psychologist*, 42(4), 197-208.
- Lāri, N., Hejāzi, E., Ejei, J., & Jowkar, B. (2019). Teachers' perception of the factors influential on teacher-student relationship: A phenomenological analysis. *Journal of Educational Innovations*, 18(2), 53-80. doi: 10.22034/jei.2019.92883.
- Liaqat Dar, Mohammad Javad; Mousavi, Setare and Bebri, Hassan (2012). The value of paying attention to citizenship education in the components of atmosphere, structure and mutual relationship between student and teacher (case study: middle school teachers of Hamedan city), *A new approach in educational management*, 4(2), 137-154.
- Liew, J., Chen, Q., & Hughes, J. N. (2010). Child effortful control, teacher–student relationships, and achievement in academically at-risk children: Additive and interactive effects. *Early Childhood Research Quarterly*, 25(1), 51-64.
- Liu, P. (2013). Perceptions of the teacher-student relationship: A study of upper elementary teachers and their students. *International Education*, 42(2), 3.
- Ma, L., Du, X., Hau, K. T., & Liu, J. (2018). The association between teacher-student relationship and academic achievement in Chinese EFL context: a serial multiple mediation model. *Educational Psychology*, 38(5), 687-707.
- Mohammadi Baghmolaei, Haider, & Yousefi, Farida. (2017). The structural relationship between teacher-student interaction, academic involvement and students' adaptation to school. *Journal of Education and Learning Studies*, 10(2), 75-99. doi: 10.22099/jsli.2019.29377.2545. (In Persian)
- Pennings, H. J., Brekelmans, M., Sadler, P., Claessens, L. C., van der Want, A. C., & van Tartwijk, J. (2018). Interpersonal adaptation in teacher-student interaction. *Learning and Instruction*, 55, 41-57.
- Prewett, S. L., Bergin, D. A., & Huang, F. L. (2019). Student and teacher perceptions on student-teacher relationship quality: A middle school perspective. *School Psychology International*, 40(1), 66-87.
- Qolizadeh, Azar and Yarahamdi, Khadijah (1380). Investigating communication-emotional problems of secondary school students and teachers from the perspective of students, teachers and administrators in Ahvaz city, 2019-2018. *Knowledge and research of applied psychology: Islamic Azad University, Khorasgan Branch, Isfahan*, 10(3), 77-98. (In Persian)

- Ramseyer, F., & Tschacher, W. (2016). Movement coordination in psychotherapy: Synchrony of hand movements is associated with session outcome. A single-case study. *Nonlinear dynamics, psychology, and life sciences*, 20(2), 145-166.
- Rosenberg, H., & Asterhan, C. S. (2018). "WhatsApp, teacher?"-student perspectives on teacher-student WhatsApp interactions in secondary schools. *Journal of Information Technology Education: Research*, 17, 205-226.
- Ruzek, E. A., Hafen, C. A., Allen, J. P., Gregory, A., Mikami, A. Y., & Pianta, R. C. (2016). How teacher emotional support motivates students: The mediating roles of perceived peer relatedness, autonomy support, and competence. *Learning and instruction*, 42, 95-103.
- Salimi, Jamal. (2014). Phenomenology of educational interactions between teachers and students. *Curriculum Studies*, 10(38), 5-36. URL: https://www.jcsicsa.ir/article_60753.html?lang=fa. (In Persian)
- Shahorani, Ahmed; Tarch Abhi Alisha, Gholamreza and Tarch Abhi Alisha, Alireza (1388). Investigating the relationship between the characteristics of effective teacher-student communication and math learning. *Educational Leadership and Management Quarterly*, 3(3), 51-67. (In Persian)
- Spencer, J. (2003). Learning and teaching in the clinical environment. *BmJ*, 326(7389), 591-594.
- Tosto, M. G., Asbury, K., Mazzocco, M. M., Petrill, S. A., & Kovas, Y. (2016). From classroom environment to mathematics achievement: The mediating role of self-perceived ability and subject interest. *Learning and individual differences*, 50, 260-269. doi:10.1016/j.lindif.2016.07.009.
- Wentzel, K. R., Baker, S. A., & Russell, S. L. (2012). Young adolescents' perceptions of teachers' and peers' goals as predictors of social and academic goal pursuit. *Applied Psychology*, 61(4), 605-633. doi:10.1111/j.1464-0597.2012.00508.x.
- Zahed Babelan, A. (2012). The degree of correspondence between teachers' verbal and non-verbal communication during teaching and its association with students' academic achievement. *Journal of School Psychology*, 1(1), 46-61. doi: d_1_1_91_3_1_3. (In Persian)

مقاله پژوهشی

ارائه الگوی تعامل معلم-دانش‌آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی:

روش داده بنیاد^۱

محمد علی پور^۲، محسن آیتی^۳، محمدعلی رستمی نژاد^۴، فرهاد سراجی^۵

تاریخ دریافت: ۰۳/۹/۲۰، تاریخ تایید: ۰۳/۹/۲۰

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی ارائه الگوی تعامل معلم-دانش‌آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی بود. این پژوهش با رویکرد کیفی و با روش داده بنیاد انجام گرفت. قلمرو پژوهش را معلمان و دانش‌آموزان دوره آموزش و پرورش ابتدایی شهر بیرجند تشکیل دادند. با توجه به ماهیت پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد که با مصاحبه نیمه ساختاریافته ۱۳ نفر از معلمان و ۱۰ نفر از دانش‌آموزان داده‌ها اخذ گردید. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی استفاده شد. برای تأمین اطمینان‌پذیری از معیارهای لینکن و گوبا استفاده شد. یافته‌های حاصل از این پژوهش، در قالب مدل پارادایمی اشتراوس و کوربین شامل تعامل معلم-دانش‌آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی به‌عنوان مقوله محوری و شرایط علی (علل آموزشی، علل تربیتی و انگیزشی، علل شناختی-تحلیلی، علل شخصی‌سازی یادگیری، علل خانوادگی)، عوامل زمینه‌ای (عوامل خانوادگی، عوامل توسعه شغلی، عوامل شخصیتی و عوامل اجتماعی)، شرایط مداخله‌ای (اختلاف نسلی، علاقه‌مندی‌های مشترک، جنسیت، طرز تفکر و فرهنگ خانواده، جایگاه معلم در بین دانش‌آموزان، نوع مدرسه و جو کلاس و نقص جسمانی و معلولیت، شیوه بیان و رفتار)، راهبردها (تعامل رسمی و غیررسمی، برقراری تعامل کلامی و غیرکلامی، گرفتن تعامل حضوری و مجازی، بررسی پرونده و اطلاعاتی، طنز و بازی و فعالیت‌های گروهی) و پیامدها (پیشرفت تحصیلی، افزایش انگیزه، استعدادیابی، تغییر دیدگاه به مدرسه و معلم، کاهش آسیب‌های اجتماعی و تغییر در فرآیند تدریس و مدیریت کلاس) سازمان یافت. تعامل معلم-دانش‌آموز ارتباطی پیچیده و هدفمند در راستای رسیدن به اهداف آموزشی و تربیتی شکل می‌گیرد. ارائه الگو تعاملی معلم-دانش‌آموز می‌تواند معلمان و دانش‌آموزان را در برقراری یک ارتباط مطلوب یاری نماید.

واژه‌های کلیدی: تعامل معلم-دانش‌آموز، ابتدایی، گرند تئوری، داده بنیاد.

^۱ مقاله مستخرج از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان "طراحی و اعتباریابی الگوی ارتباطات آموزشی در جهت اجرای برنامه درسی در مقطع ابتدایی" در دانشگاه بیرجند است.

^۲ دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، ایران. m.alipour@birjand.ac.ir

^۳ دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، ایران. (نویسنده مسئول) m.ayati@birjand.ac.ir

^۴ دانشیار تکنولوژی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، ایران. ma.rostami@birjand.ac.ir

^۵ استاد گروه روش‌ها و برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ایران. fseraji@basu.ac.ir

مقدمه

تعاملات آموزشی یکی از اساسی‌ترین تعاملات بین فردی در مدرسه است. ایجاد تعامل معلم و دانش‌آموزان برای ایجاد اعتماد، درک و احترام متقابل مهم و اساسی است (بالاگوا و هالکووا^۱، ۲۰۱۸). تعامل در زمینه تدریس و یادگیری متفاوت از تعامل معمولی در راه‌های مختلف است. تعامل بین معلمان و دانش‌آموزان در قالب یک پیوند رسمی است که شامل حفظ هنجارها، ارزش‌های حوزه تدریس در حین برقراری تعامل است (البالوی و نادیم^۲، ۲۰۲۰). تعاملات معلم-دانش‌آموز یک امر حیاتی در موفقیت تدریس و یادگیری است (هرشکوویتز و فورکوش-باروخ^۳، ۲۰۱۷). تعامل بین معلم و دانش‌آموزان یکی از فاکتورهای مهم شناخته‌شده در پیشرفت تحصیلی و خروجی علمی دانش‌آموزان است (آگیکوم^۴، ۲۰۱۹).

معلمان از استراتژی‌های تعاملی مختلفی در حین تدریس و در کلاس درس استفاده می‌کنند. لیری^۵ در سال ۱۹۵۷ الگوی تعاملی را مطرح کرد که شامل دو بعد سلطه‌گری-سلطه‌پذیری (چه کسی تعامل را کنترل می‌کند) و همکاری-مخالفت جویی (دریک تعامل تا چه اندازه همکاری برقرار می‌شود) است. سلیمی (۱۳۹۴) شش سبک تعاملات آموزشی، فراهم‌کننده و ارائه‌دهنده اطلاعات، آموزش دادن و تربیت، تسهیلگر یادگیری، حضور مشارکتی و هدایت‌کننده، مشاوره آموزشی (ناظر و راهنما) و روشن‌گران اندیشه‌ورز ارائه داده است.

رابطه مثبت معلم با دانش‌آموزان و همچنین دانش‌آموزان باهم، بر رابطه عاطفی و اجتماعی کلاس، ایجاد انگیزه یادگیری، دلبستگی به مدرسه، همکاری در فعالیت‌های کلاسی، تلاش بسیار در مواجهه با مشکلات تأثیرگذار است (هیوز و چن^۶، ۲۰۱۰). نحوه تعامل معلم-دانش‌آموز بر سطوح عملکردی دانش‌آموزان در ابعاد مختلف تأثیرگذار است. آنچه در زمینه «تعامل معلم-دانش‌آموز» جالب‌توجه است، صرفاً اهمیت این رابطه نیست؛ بلکه «پیامدهای تحصیلی و انگیزشی» مهمی است که برای دانش‌آموزان در بر دارد؛ از جمله این‌که باعث درگیری فعال تحصیلی دانش‌آموزان در کلاس درس می‌شود (جوونن^۷، ۲۰۰۷؛ کادیم، دومن، ورشیورن و بایز^۸، ۲۰۱۵). تعامل معلم و دانش‌آموز

1. Balagova & Halakova

2. Albalawi & Nadeem

3. Hershkovizt, A., & Forkosh-Baruch

4. Agyekum

5. Leary

6. Hughes, J. N., & Chen, Q

7. Juvonen

8. Cadima, Doumen, Verschueren & Buyse

یکی از عامل‌های ارتقا یادگیری دانش‌آموز است، یک تعامل خوب باعث خلق یک محیط با آرامش و تعامل منفی باعث بی‌ثباتی می‌شود (آگیکوم^۱، ۲۰۱۹). تعامل معلم-دانش‌آموز به درگیری تحصیلی بالای دانش‌آموز می‌انجامد (روزک^۲ و همکاران، ۲۰۱۶).

همان‌طور تعامل بین معلم و دانش‌آموز سر کلاس درس می‌تواند تأثیر مثبتی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بگذارد، وجود تعارض در این رابطه، با ایجاد احساس ناامنی و فشار، مانعی بر رشدشان به شمار می‌آید (بیکر^۳، ۲۰۰۶). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که تعامل بین معلم و دانش‌آموزان دارای مشکلاتی است و از سویی تعامل نامناسب باعث ایجاد مشکلاتی در دانش‌آموزان می‌گردد. پژوهش قلی زاده و یاراحمدی (۱۳۸۰) نشان می‌دهد که میزان مشکلات تعاملی و عاطفی دانش‌آموزان و معلمان بیش‌ازحد متوسط است. بازرگان و صادقی (۱۳۸۰) پژوهشی با عنوان بررسی نحوه تعاملات معلم و دانش‌آموزان انجام دادند. یافته‌های تحقیق آن‌ها نشان داد که معلمان رفتار خود را در بعد همکاری-مخالفت جویی و دانش‌آموزان رفتار معلمان خود را در بعد سلطه‌گری-سلطه‌پذیری قرار می‌دهند.

برخی از پژوهش‌های انجام‌شده به بررسی پیامدهای تعامل معلم و دانش‌آموز پرداخته‌اند. زاهد بابلان و معینی کیا (۱۳۸۸) به تبیین تأثیر تعامل معلم و دانش‌آموز بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی پرداخته و نتایج نشان می‌دهد ۶۰ درصد تغییر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را می‌توان بر اساس تغییر مؤلفه‌های تعاملی بین معلمان و دانش‌آموزان در جریان تدریس تبیین نمود. یکی دیگر از پژوهش‌ها تعاملات بین فردی را به‌عنوان عامل تأثیرگذار بر یادگیری درس ریاضی معرفی کرده است. معلمان ریاضی زن نسبت به معلمان ریاضی مرد در استفاده از ویژگی‌های اثربخشی تعاملات میان فردی به نحو بهتری عمل می‌کنند و دخترها نسبت به پسرها در یادگیری ریاضی موفق‌تر هستند. همچنین بین ویژگی‌های اثربخشی تعاملات میان فردی و یادگیری ریاضی همبستگی مثبت و معنادار وجود دارد (شاهورانی، تلخ آبی علیشاه و تلخ آبی علیشاه، ۱۳۸۸). رابطه مثبت معلم با دانش‌آموزان و همچنین دانش‌آموزان باهم، بر رابطه عاطفی و اجتماعی کلاس، ایجاد انگیزه یادگیری، دلبستگی به مدرسه، همکاری در فعالیت‌های کلاسی، تلاش بسیار در مواجهه با مشکلات (هیوز و چن^۴، ۲۰۱۱)، کمک و حمایت

^۱. Agyekum

^۲. Ruzek

^۳. Baker

^۴. Hughes, J. N., & Chen, Q

دوستانه، درک رفتار میان فردی، ایجاد مسئولیت و آزادی در کارهای دانش‌آموز (رانسلی^۱، به نقل از فیشر و همکاران^۲، ۲۰۰۵). به بیان دیگر، دانش‌آموزانی که با معلمان خود رابطه گرم و صمیمی دارند از اعتماد به نفس بالا، علاقه به معلم خود، انگیزه بیشتر برای یادگیری (آندرز یوسکی و دیویس^۳، ۲۰۰۸)، نگرش مثبت نسبت به مدرسه و لذت بردن از پذیرش همسالان و همکلاسی‌های خود (هیوز و همکاران، ۲۰۰۵) برخوردار هستند. لیو، چن و هیوز^۴ (۲۰۱۰) اشاره کرده‌اند که روابط مثبت معلم و دانش‌آموز ممکن است از کودکان در مقابل محیط‌های نامطلوب خانه از جمله روابط منفی و نامناسب والدین-کودک محافظت کند.

عوامل موثر بر تعامل معلم و دانش‌آموز در پژوهش لاری و همکاران (۱۳۹۸) در چهار بخش رفتار کلاسی و خصوصیات مؤثر بر تعامل دانش‌آموز از دیدگاه معلم، مسیرهای مؤثر کلاسی برای تعامل با دانش‌آموز از دیدگاه معلم، عوامل بیرونی مؤثر بر تعامل معلم و دانش‌آموزان از نگاه معلم و ویژگی‌های خلقی، باورها و انگیزش معلم در تعامل با دانش‌آموز طبقه‌بندی شده است. بررسی پیشینه‌های پژوهش نشان می‌دهد با توجه به این‌که تعاملات آموزشی به خصوص تعامل معلم-دانش‌آموز در حوزه برنامه درسی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و فقدان مدل و الگو در جهت تبیین فرآیند نحوه تعامل معلم-دانش‌آموزان در بین پژوهش‌ها به چشم می‌خورد و هنوز الگویی در حوزه تعامل معلم-دانش‌آموز طراحی و ارائه نگردیده است لذا هدف از پژوهش حاضر ارائه الگوی جاری تعامل معلم-دانش‌آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی است.

روش پژوهش

از آنجایی که هدف مطالعه حاضر ارائه الگوی تعامل معلم-دانش‌آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی بود و محقق با هدف مطالعه زمینه اصلی پژوهش قصد داشت تا ضمن زیست و آگاهی از فرآیند جاری تعامل معلم-دانش‌آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی، الگو جاری تعامل معلم-دانش‌آموز را مورد تحلیل قرار دهد، بنابراین از رویکرد داده بنیاد استفاده کرد. در این پژوهش از مدل پارادایمی اشتروس و کوربین برای نظریه داده بنیاد استفاده شده است. مشارکت‌کنندگان این پژوهش معلمان و دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر بیرجند بودند که از طریق نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند؛

¹. Rawnsely

². Fisher, D., Waldrip, B., & den Brok, P

³. Andrzejewski, C. E., & Davis, H. A

⁴. Liew, J., Chen, Q., & Hughes, J. N

به طوری که معلمانی انتخاب شدند که نسبت به سؤالات پژوهش آگاهی کامل داشتند و همچنین در طول روز با دانش آموزانشان بیشتر ارتباط را برقرار می کردند و دانش آموزانی که براساس مشاهدات و اظهار معلمان، بیشترین ارتباط با معلمانشان برقرار می کردند، انتخاب شدند. نمونه گیری تا رسیدن اشباع نظری داده ها ادامه یافت. از این رو مشارکت کنندگان در پژوهش شامل ۱۳ نفر از معلمان و ۱۰ نفر از دانش آموزان بودند. برای تأمین اطمینان پذیری از روش گویا و لینکن ۱۹۸۰ استفاده شد. آن ها چهار معیار «قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال، قابلیت اتکا، قابلیت تایید» را به منظور ارزیابی دقت علمی پژوهش برشمردند. در زمینه قابلیت اعتبار از روش کنترل اعضا شرکت کننده استفاده شد و یافته ها در اختیار مشارکت کنندگان در پژوهش قرار گرفت تا نظر خود را مورد استنباطها بیان کنند. در زمینه قابلیت انتقال، یافته ها در اختیار متخصصین حوزه برنامه درسی قرار داده شد. در زمینه قابلیت اتکا (قابلیت اطمینان) از روش توافق بین کدگذاران استفاده شد و یک نفر به صورت جداگانه یافته ها را مورد کدگذاری قرار دادند و در زمینه قابلیت تأیید مرور و بازخورد همتایان بکار برده شد.

یافته های پژوهش

برای دستیابی به نظریه برآمده از خصوصیات واقعی الگوی جاری تعامل معلم-دانش آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی از روش های تحلیل اشروس و کوربین مورد استفاده قرار گرفت (اشروس و کوربین^۱، ۲۰۰۸). این الگو شامل ۶ محور اصلی (شرایط علی، پدیده محوری، عوامل زمینه ای، شرایط مداخله گر، راهبردها و پیامدها) است که در ادامه گزارش شده است.

۱- شرایط محوری پدیده تعامل معلم- دانش آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی

چیست؟

مقوله محوری، مضمون اصلی پژوهش است که اگرچه از درون پژوهش بیرون می آید اما یک مفهوم انتزاعی است (اشروس و کوربین، ۱۳۹۰). جهت یافتن پدیده محوری محقق با مقایسه و طبقه بندی مجدد به تغییر، تکمیل، ترکیب و توسعه مقوله ها به صورت مستمر پرداخت در پژوهش حاضر مرکز ثقل الگوی جاری تعامل معلم-دانش آموز «تعامل معلم-دانش آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی» استخراج گردید.

^۱. Strauss & Corbin

۲- شرایط علی پدیده تعامل معلم دانش آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی چیست؟
 شرایط علی آن دسته از رویدادها و وقایع هستند که بر پدیده‌ها اثرگذارند (اشتراوس و کوربین، ۲۰۰۸). به عبارتی می‌توان گفت شرایط علی، حوادث و اتفاقاتی است که به وقوع یا رشد و توسعه پدیده محوری می‌انجامند. نتایج در این بخش در جدول ۱ گزارش شده است.

جدول ۱- عوامل و شرایط علی مؤثر در تعامل معلم - دانش آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی

کدهای منتخب	کدهای محوری	نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کدهای باز)
شرایط علی	علل آموزشی	کاهش دفعات مطالعه، افزایش تلاش بیشتر، کاهش دفعات توضیح معلم، ارائه تدریس موردقبول دانش‌آموزان، یادگیری مطالب، مفهوم کردن راحت‌تر تدریس، پیدا کردن راه‌حل برای حل مشکلات یادگیری، تصحیح تدریس، حل مشکلات تدریس، بیان عیوب تدریس، بهتر عمل کردن در تدریس، طراحی سؤالات مناسب، بهتر فهمیدن زبان معلم، شناسایی اختلالات یادگیری، رعایت زمان‌بندی کلاس، توانایی کنترل بچه‌ها، توجه به سبک‌های یادگیری، یاددادن درس، چگونه عمل کردن در امتحانات، چگونه پیش رفتن در دروس، اطلاع از زمان امتحان، اطلاع از روند پیشرفت در طول چند ماه، اطلاع از منابع آزمون، یاددادن راحت‌تر معلم، گوش دادن راحت‌تر، حل مشکلات درسی، توضیح مشکل درسی، حرف زدن پیرامون مشکلات درسی، حل مشکلات جدی در شب امتحان با تماس تلفنی، مرور نکات در شب امتحان، پرسش از مطالب غیرقابل فهم، بررسی سطح آزمون، فهمیدن تکالیف، درخواست ارسال کلیپ آموزشی از معلم، فهم بهتر منظور معلم، حل کردن درس و مفاهیم دروس کتاب، توضیح مجدد در صورت نفهمیدن درس، پرسش در مورد چگونگی حل مسئله، چگونگی نحوه ارائه درس در کلاس.
	علل تربیتی و انگیزشی	چگونگی برخورد در زمان‌های خاص متناسب با ویژگی دانش‌آموز، ایجاد صمیمیت بیشتر، پذیرش اولیه معلم، پیگیری امورات در زمان غیبت، صمیمیت بیشتر، خجالت نکشیدن از معلم، خوش بودن در طول سال، در و دل کردن با معلم، حرف زدن موقع ناراحتی، خنده و شادی، خوشحال بودن، توجه به تفاوت‌های فردی و برخورد آرام و با قاطعیت.
	علل تحلیلی-شناختی	شناخت بیشتر از دانش‌آموزان، راهنمایی دانش‌آموزان در مسیر زندگی و آینده، چگونگی برخورد در زمان‌های خاص و بحرانی، شناخت دانش‌آموز برای جلو بردن تدریس، شناخت دانش‌آموز برای نحوه گرفتن آزمون. ریشه‌یابی فراری بودن دانش‌آموز، ریشه‌یابی

نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کدهای باز)	کدهای محوری	کدهای منتخب
نیامدن دانش‌آموز به مدرسه		
نوشتن طرح درس متناسب با شیوه‌های یادگیری دانش‌آموزان، طراحی آموزشی متناسب با شاکله کلاس، شناخت راه‌های یادگیری دانش‌آموزان، توجه به حواس دانش‌آموزان و مهارت‌های زبانی، انتخاب روش تدریس خاص، پرسش از مطالب غیردرسی و شخصی، نوشتن طرح درس متناسب با ویژگی دانش‌آموز،	علل شخصی‌سازی یادگیری	
اعتماد کردن به معلم در گفتن مشکلات خانوادگی، کسب اطلاعات از خانواده‌ها، پیدا کردن راه حل برای حل مشکلات خانوادگی، توضیح دادن درس در زمان غیبت با پیگیری خانواده، تعریف زیر و بهم مسائل خانوادگی برای معلم، اعتماد کردن به معلم در گفتن مشکلات خانواده	علل خانوادگی	

۲-۱- علل آموزشی

طبق دیدگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش علل آموزشی یکی از شرایط علی برقراری تعامل بین معلم دانش‌آموز است. در راستای این مضمون معلم شماره ۳ این‌طور بیان می‌دارد که "من هم به‌عنوان معلم شاید نتونم خیلی از عیب‌های تدریس خودم آگاه بشم ولی وقتی اون تعامل شکل بگیره خود دانش‌آموز حالا بدون هیچ ترس و واهمه‌ای بیان میکنه میگه آقا مثلاً شما اینجا این اشتباه انجام دادین یا اینجا می‌تونستین بهتر از این عمل کنید. برای همین همیشه ترجیح دادم که یک تعامل دوستانه‌ای بین خودم و دانش‌آموزا شکل بگیره که هم اول از عیب و ایراد خودم آگاه بشم". دانش‌آموز شماره ۳ بیان می‌دارد که "باید بتونم که تعامل بگیرم تا بهتر یاد بگیرم".

۲-۲- علل تربیتی و انگیزشی

علل تربیتی و انگیزشی یکی دیگر از مضامین استخراج شده در راستای شرایط علی تعامل معلم-دانش‌آموز است. در حوزه این مضمون معلم شماره ۸ بیان داشت "تعامل با دانش‌آموز بیشتر به خاطر اینه که اون صمیمیت بین معلم و دانش‌آموز ایجاد بشه". دانش‌آموز شماره ۴ گفتند "به خاطر درس به خاطر صمیمیت به خاطر این‌که یک سال کنار همدیگه هستیم باید بتونیم کنار همدیگه خوش باشیم".

۲-۳- علل شناختی-تحلیلی

مشارکت‌کنندگان در پژوهش بر این اعتقاد هستند که یکی دلایل برقراری تعامل معلم با دانش‌آموز شناخت و تحلیلی شخصیت دانش‌آموز و به‌کارگیری یافته‌های این شناخت در ابعاد مختلف است.

معلم شماره ۵ در مورد این مضمون اینطور بیان داشت که "خب در بحث تدریس و یا گرفتن آزمون در واقع باید بشناسم دانش آموزمو این شناخت زمانی ایجاد میشه که من بتونم با دانش آموزم تعامل بگیرم خوب این تعامله متوجه می‌کنه منو که موقعی تدریسم بر چه اساس برم جلو یعنی روش تدریسم برام مشخص می‌کنه یا چگونگی سوالات آزمونم را برام مشخص می‌کنه".

۲-۴- علل شخصی سازی یادگیری

یکی از علل برقراری تعامل معلم-دانش آموز قدم برداشتن معلم در راستای شخصی سازی یادگیری برای دانش آموزان است. طبق دیدگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش معلم شماره ۵ بیان می‌دارد که "پس زمانی که من دارم طراحی آموزشی انجام میدم یا دارم طرح درس می‌نویسم، طرح درسمو یه جوری می‌نویسم که اون‌ی که دیداری از طریق ویدیو پروژکتور ببینه یا اون‌ی که شنیداری از طریق یک داستان بشنود فارسی باشه توی ریاضی باشه تمرین نوشتاری داشته باشه کاربرگ داشته باشه وقتی من این سه تا چهار تا رو کنار هم قرار بدم طیف وسیعی از بچه‌ها رو شامل می‌شه پس توی تدریسم دچار مشکل نمی‌شم".

۲-۵- علل خانوادگی

مشارکت‌کنندگان در پژوهش بر این اعتقاد هستند که علل خانوادگی یکی شرایط علی در تعامل معلم-دانش آموز است. طبق دیدگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش معلم شماره ۴ بیان داشت که "اصلاً خیلی بچه‌ها تعامل گفتاری خیلی با معلمشون دارن یعنی زیر و بم خونه شون رو میان صمیانه برای معلم تعریف می‌کنن بعضی موقع‌ها ما می‌شیم سنگ صبور مثلاً مشکلات روحی روانی شون رو از حین همین صحبت‌ها مشکلات اجتماعی شون خانوادگی شون می‌فهمیم".

۳- راهبردهای تعامل معلم-دانش آموز در جهت اجرای برنامه درسی دوره آموزش و پرورش

ابتدایی چیست؟

راهبردها، استراتژی‌هایی هستند که باهدف خاصی برای اداره و کنترل پدیده موردنظر صورت می‌پذیرد (اشتراوس و کوربین، ۲۰۰۸). راهبردها مبتنی بر کنش‌ها و واکنش‌هایی برای کنترل، اداره و بازخورد پدیده موردبررسی هستند.

جدول ۲- راهبردهای تعامل معلم دانش آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی

کدهای منتخب	کدهای محوری	نمونه بیانات مشارکت کنندگان (کدهای باز)
راهبردها	تعامل رسمی و غیررسمی	مشاهده در زنگ تفریح، صحبت کردن در زنگ تفریح، رفتن به پارک، راه آمدن معلم با بچه‌ها، همقدم شدن با بچه‌ها، پاسخ‌گویی معلم به دانش‌آموزان، تماس گفتن در زمان مریض بودن، تماس در زمان غیبت.
	برقراری تعامل کلامی و غیرکلامی	تشویق دانش‌آموزان سر صف، گرفتن هدیه، بشکن زدن، زدن مازیک به تخته، حرف زدن متناسب با سبک هر دانش‌آموز، با اسم کوچک صدا زدن، برقراری تعامل چشمی، برقراری گفتگوهای خصوصی با دانش‌آموزان، خطاب کردن دانش‌آموز با الفاظ مورد علاقه، خوب رفتار کردن با معلم، شوخی کردن با همدیگر، نحوه صحبت کردن با معلم، بالا بودن روابط عمومی بالا معلم،
	گرفتن تعامل حضوری و مجازی	پرسیدن مشکل در زنگ تفریح، حضور در دفتر مدرسه، ارسال ویس داخل شاد، برقراری تماس تلفنی، ارسال پیام در پی وی شاد، ارسال پیام در گروه کلاسی شاد، پیامک زدن با گوشی، ارسال فیلم، گروه‌های دانش‌آموزی در ایتا،
	بررسی پرونده‌ای و اطلاعاتی	کسب اطلاعات از ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموز، کسب اطلاعات از خانواده‌ها، بررسی پرونده تحصیلی دانش‌آموزان، شناخت اولیه از معلم،
	طنز، بازی و فعالیت‌های گروهی	استفاده از بازی‌های مورد علاقه دانش‌آموزان، استفاده از طنز و شوخ طبعی، انجام فعالیت‌های گروهی

۳-۱- تعامل رسمی و غیررسمی

یکی از راهبردها در برقراری تعامل معلم-دانش‌آموز، گرفتن تعامل رسمی و غیررسمی است. معلم شماره ۶ بیان می‌دارد که "سعی می‌کنم توی همون هفته‌های اول یک جلسه‌ای با اولیاشون بگیرم اگر نکته‌ای راجع به دانش‌آموزشون دارن به من بگن خودم سعی می‌کنم زنگای تفریح تو حیاط مدرسه باشم که دانش‌آموزا رو ببینم و نوع رفتارشون رو ببینم و تعاملشون رو ببینم".

۳-۲- برقراری تعامل کلامی و غیرکلامی

از نظر مشارکت کنندگان در پژوهش برقراری تعامل کلامی و غیرکلامی یک راهبرد در برقراری تعامل است. معلم شماره ۹ بیان می‌دارد که "مثلاً یکی از چیزهایی که بوده، کوچک‌ترین حرکت مثبتی در جهت حالا چه اخلاقی باشه و چه حالا درسی، اون رو تشویقش کنیم".

۳-۳- گرفتن تعامل حضوری و مجازی

یکی از راهبردها استفاده تعامل حضوری و یا برقراری تعامل مجازی است. دانش‌آموز ۴ در مورد تعامل‌گیری در شبکه شاد اینطور بیان کرد "نه بیرون از مدرسه شاید بخوام داخل شاد از شون سوالی بپرسم و توی خونه مشکل دارم در شاد از شون می‌پرسم". دانش‌آموز شماره ۲ بیان داشت که "تو فضای مجازی تعامل دارم، تو شاد تعامل برقرار می‌کنم".

۳-۴- بررسی پرونده‌ای و اطلاعاتی

مشارکت‌کنندگان در پژوهش بر این اعتقاد هستند یکی از راهبردهایی که می‌تواند در برقراری یک تعامل کمک کند بررسی پرونده و کسب اطلاعات از دانش‌آموز است که معلم شماره ۶ بیان می‌دارد که "اولین کاری که من انجام میدم اول سال حتماً پرونده تحصیلی سال قبلشون یا پرونده حالا که اطلاعاتشون توی دفتر مدرسه‌است بخونم".

۳-۵- طنز، بازی و فعالیت‌های گروهی

راهبرد استفاده از طنز، بازی و همچنین استفاده از فعالیت‌های گروهی در تعامل معلم-دانش‌آموز استفاده شده است. معلم شماره ۳ بیان داشت که "بعضی‌ها هم از طریق فعالیت‌های گروهی و بازی و این‌طور چیزها یعنی هر چیزی رو دوست دارند که به شکل بازی انجام بدن فعالیت گروهی می‌گن که آقا مثلاً بعضی فعالیت‌ها هست که خود کتاب تاکید کرده که فردی انجام بدن ولی اینا اصرار دارن که آقا گروهی انجام بدیم مشخصه که از این طریق بیشتر علاقه‌مند میشن".

۴- عوامل زمینه‌ای تعامل معلم-دانش‌آموز در جهت اجرای برنامه درسی دوره آموزش و پرورش ابتدایی چیست؟

عوامل زمینه‌ای نشان‌دهنده یکسری خصوصیات ویژه است که به پدیده‌های دلالت می‌کند و محل حوادث یا وقایع مرتبط با پدیده‌های در طول یک بعد است که پدیده در آن نهفته است (اشتراوس و کوربین، ۲۰۰۸).

جدول ۳- عوامل زمینه‌ای مؤثر در تعامل معلم دانش‌آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی

نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کدهای باز)	کدهای محوری	کدهای منتخب
نوع تربیت فرزندان، اجتماعی تربیت شدن فرزندان، شناخت از خانواده‌ها،	عوامل خانوادگی	عوامل زمینه‌ای
رسیدن به اهداف قانونی و سندی، هدایت و پیشرفت تحصیلی و استعدادی دانش‌آموزان، تحلیل رویدادها، تصمیم‌گیری در شرایط بحرانی	عوامل توسعه شغلی	
عشق و علاقه به معلم، الگو بودن معلم برای دانش‌آموز، شناخت ویژگی دانش‌آموزان، داشتن آینده خوب،	عوامل شخصیتی	
اجتماعی بودن انسان‌ها، میل به برقراری تعامل، تعامل در محیط اجتماعی کلاس، یاددادن راه زندگی، داشتن زندگی اجتماعی، احتیاج داشتن به دوست،	عوامل اجتماعی	

۴-۱ - عوامل خانوادگی

از نگاه مشارکت‌کنندگان پژوهش عوامل خانوادگی یکی از عوامل زمینه‌ساز در برقراری تعامل معلم-دانش‌آموز است. معلم شماره ۸ بیان می‌دارد که "آره خیلی مشکلات که وجود داره چون دانش‌آموزا باهم دیگه متفاوتن یک دانش‌آموز هست که خیلی زود با معلمش تعامل برقرار میکنه یک دانش‌آموز هست نه شاید مثلاً به خاطر حالا تعاملات قدیمش که توی خانواده داشته نتونه خوب با معلمش تعامل بگیره و معلم واسش تعامل گیری با اون دانش‌آموز سخت‌تر باشه و نیاز داره که وقت بیشتری برای اون دانش‌آموز بزاره تا بتونه اون دانش‌آموز رو جذب خودش بکنه".

۴-۲- عوامل توسعه شغلی

یکی از عوامل زمینه‌ساز در برقراری تعامل معلم-دانش‌آموز توجه به عوامل توسعه شغلی است. معلم شماره ۶ بیان داشت که "برای رسیدن به اهداف فقط اون اهدافی که توی به‌عنوان یک قانون به‌عنوان یک سند برامون ثبت شده برای رسیدن به اون اهداف... به تعاملات نیازه".

۴-۳- عوامل شخصیتی

یکی از عوامل زمینه‌ای عوامل شخصیتی است. معلم شماره ۴ در راستای عوامل زمینه برقراری تعامل دانش‌آموز با خودش بیان می‌دارد که "عشق به معلمه آدم الگوهاشو دوست داره معلم خدای دانش‌آموزه بعد همیشه الگوش همیشه همه چی درست می‌گه نمی‌دونم قبله اون میشه وقتی

یه نفر رو دوست داری خیلی برات مهم میشه که اون تو رو بپسنده درسته از اینورم خیلی برای بچه ها مهم میشه برای همین خیلی دوست دارم".

۴-۴- عوامل اجتماعی

عوامل اجتماعی یکی از عوامل زمینه‌ای در برقراری تعامل دانش‌آموز-معلم است. دانش‌آموز شماره ۱ در راستای نتایج برقراری تعامل با معلم بیان می‌دارد که "وقتی که این کار رو میکنیم همون طور که گفتم باعث میشه که معلم چراغ زندگی ما رو روشن کنند. ما رو بیشتر به سمت موفقیت برسوند".

۵- عوامل مداخله‌گر تعامل معلم-دانش‌آموز در جهت اجرای برنامه درسی دوره آموزش و پرورش ابتدایی چیست؟

عوامل مداخله‌گر شامل ساختاری هستند که موجب تسهیل و محدودکننده در زمینه پدیده و راهبردها می‌شود.

جدول ۴- عوامل مداخله‌گر در تعامل معلم-دانش‌آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی

کدهای منتخب	کدهای محوری	نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کدهای باز)
عوامل مداخله‌گر	سن و پایه تحصیلی	فاصله سنی کمتر معلم با دانش‌آموز، وارد شدن متناسب با سن و سال، وارد شدن به تعامل متناسب با سن و سال، وارد شدن به تعامل متناسب به پایه تحصیلی، تبدیل معلم به هم سن و سال دانش‌آموز
	علاقه‌مندی‌های مشترک	علاقه‌مندی دانش‌آموز و معلم به فناوری، ورود متناسب باعلاقه مندی دانش‌آموز، استفاده از روش‌های موردعلاقه دانش‌آموزان، ورود به علاقه‌مندی دانش‌آموزان
	جنسیت	پاپیش گذاشتن دخترها در تعامل، تعریف کردن خاطرات روزمره توسط دختران در کلاس و برای معلم، پاپیش نگذاشتن پسرها در تعامل، ورود معلم به مشکلات پسرها، قربون صدقه رفتن برای دخترها، به خطر انداختن حیثیت پسرها و ارائه نقطه ضعف، استفاده از کلمات متناسب با دختر و پسر در تدریس، مثال تدریس متناسب با دختر و پسر، عاطفی‌تر بودن دخترها،
	طرز تفکر و فرهنگ خانواده	نحوه صحبت کردن دانش‌آموزان متناسب با فرهنگ خانوادگی، نوع کلمات مورد استفاده، تک‌فرزند بودن، پای‌کار بودن خانواده، بدگویی معلم، داشتن یا نداشتن پدر و مادر،
جایگاه معلم در	قرار گرفتن معلم جای برادر بزرگتر، قرار گرفتن معلم جای خواهر	

کدهای منتخب	کدهای محوری	نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کدهای باز)
	بین دانش‌آموزان	بزرگتر، وارد شدن با نقش مادرانه برای پایه های پایین‌تر، تیپ معلم، سطح علمی معلم، تیپ معلم
	نوع مدرسه و جو کلاس	هوش بالا دانش‌آموزان در مدارس خاص، پایه تحصیلی دانش‌آموزان، فضای رنگی کلاس، نقاشی و طراحی فضا، بودن گل و گیاه در مدرسه، مختلط بودن مدرسه، کوچک بودن مدرسه، حاشیه شهر بودن مدرسه،
	نقص جسمانی و معلولیت	نقص جسمانی دانش‌آموز، لکنت زبان داشتن، مشکل ظاهری داشتن، زخمی بودن صورت و چهره،
	شیوه بیان و رفتار	شوخ‌طبعی، مؤدب بودن دانش‌آموز، منظم بودن دانش‌آموز، بیان درست دانش‌آموز، رفتار پرخاشگرانه دانش‌آموز، اخمو و عبوس بودن معلم، سطح روابط عمومی، مهربانی معلم،

۶-۱- سن و پایه تحصیلی

سن و پایه تحصیلی از عوامل مداخله‌گر در برقراری تعامل معلم-دانش‌آموز است. معلم شماره ۴ بیان داشت که "سن و سالشون خیلی فرق می‌کنه یعنی کلاس دومی‌ها که من باهاشون بودم با کلاس شیشمی‌ها که الان هستن باز خیلی فرق میکنه اونا باید از در سن و سال خودشون وارد شی باهاشون یعنی خودت رو هم سن و سال اونا کنی". معلم شماره ۷ در راستای عامل مداخله‌گر پایه تحصیلی بیان داشت که "اره توی دوره اول بچه‌های ما اون احساس ترسه همیشه باهاشون هست".

۶-۲- علاقه‌مندی‌های مشترک

از نگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش معلم شماره ۴ در مورد توجه به علاقه‌مندی‌های دانش‌آموز بیان داشت که "مثلاً من فیلم‌های مورد علاقه شما رو می‌بینم مثال از اونا بزنی بازی‌های شما رو بلدم".

۶-۳- جنسیت

یکی از عوامل مداخله‌گر در برقراری تعامل معلم-دانش‌آموز جنسیت است. معلم شماره ۴ بیان می‌دارد که "جنسیتشون چون اصلاً رابطه با دخترا با رابطه با پسرا فرق داره رابطه با دخترا عاطفی تره رابطه با پسرا حیثیتی تره مثلاً با دخترا باید صمیمی‌تر بشم باید قریبون صدقه بیشتر برم تو پسرا کافیه فقط یه چیزی که حیثیتشون رو به خطر می‌اندازد نقطه ضعف قرار بدیم مثلاً

دارن سروصدا می‌کنن می‌گیم چیه مثل این دخترا هی داری حرف می‌زنی این حاضره دیگه خودش رو بکشه جیک و بیکش در نیاد که دوباره بهش نگی مثل دخترا داری حرف می‌زنی اونا حیثیتی ترن ولی ایتا باز عاطفی ترن باز از در قربون صدقه باید وارد بشی سبک تعامل با دوتا جنس فرق می‌کنه".

۶-۴- طرز تفکر و فرهنگ خانواده

طرز تفکر والدین و فرهنگ خانواده یکی از عوامل مداخله‌گر در تعامل معلم-دانش‌آموز است. معلم شماره ۶ در مورد طرز تفکر والدین بیان می‌دارد که "آره قطعاً همین موردی که خدمتتون عرض کردم اگر دانش‌آموزی طوری باشه که زیاد تعامل نگیره با کسی از جامعه بترسونن، تو فلانی نرو مغازه شاید دزد بیاد فلان دوست حق نداری بری شاید دوست بدی باشه این باعث میشه که دانش‌آموز این طوری بشه".

۶-۵- جایگاه معلم در بین دانش‌آموزان

جایگاه معلم در ابعاد مختلف در بین دانش‌آموزان از عوامل مداخله‌گر تعاملی است. معلم شماره ۶ بیان می‌دارد که "یعنی می‌گم معلم ما سطح علمی بالاتری داره یه ذره معلمو قبول می‌کنن این تعامل بیشتر باعث میشه که معلم بشه به‌عنوان مرجع علمیشون و میشه مفاهیم فراتری از کتاب بهشون گفت و باعث این اتفاق افتاد".

۶-۶- نوع مدرسه و جو کلاس

نوع مدرسه و جو کلاس یکی دیگر از عوامل مداخله‌گر در برقراری تعامل معلم-دانش‌آموز است. معلم شماره ۲ بیان داشت که "یکی از دانش‌آموزان پایه دوم بود که خوب چون تو مدرسه بودیم که مختلط بود و مدرسه کوچیک بود. در جریان بقیه دانش‌آموزا هم بودم این دانش‌آموز به هیچ عنوان با مدرسه تعامل برقرار نمی‌کرد".

۶-۷- نقص جسمانی و معلولیت

مشارکت‌کنندگان در پژوهش بر این اعتقاد هستند نقص جسمانی و معلولیت یکی از عوامل مداخله‌گر در برقراری تعامل است. در این راستا معلم شماره ۶ بیان می‌دارد که "بعضی از دانش‌آموزها ظاهرشون یکسری مشکلاتی دارند که اون ویژگی‌های شخصیت ایشونه یا اصلاً نوع

نگاهشون نوع رفتارشون دانش‌آموزی هست که می‌گه من فقط می‌خوام درس بخونم پس نیازی به دوست ندارم دانش‌آموزی هست که مثلاً صورتش یک زخمی داره این دانش‌آموز تعامل با بقیه نمی‌گیره همیشه یه گوشیه مدرسه است و با کسی تعامل نمی‌گیره یا مثلاً توی صحبت کردن لکنت زبان داره اینا همه ویژگی‌های شخصیتشون که به نظر من می‌تونه تو این تعامل مؤثر باشه".

۶-۸- شیوه بیان و رفتار

شیوه بیان و رفتار یکی دیگر از عوامل مداخله‌گر در برقراری تعامل دانش‌آموز-معلم است. معلم شماره ۴ بیان داشت که "از چه کلماتی مثل کلمات درسته کلا کلمات انگلیسی رو کار کنن به نظرم برای معلم فارسی زبان قشنگ نیست ولی کلا یکسری اصطلاحاتو می‌تونن مثلاً برای بچه های سطح بالاتر استفاده کنن برای هرچه ای مثلاً دارای فرهنگ اجتماعی پایین‌تر بکار ببری میشه فخرفروشی فاصله تعاملی‌ات رو زیاد میکنه مثلاً اون باید در سطح خودش صحبت کنی حتی بعضی موقعا با لهجه صحبت کنی اینجوری احساس تعاملی بیشتری می‌کنن".

۶- پیامدهای تعامل معلم-دانش‌آموز در جهت اجرای برنامه درسی دوره آموزش و پرورش ابتدایی چیست؟

جدول ۵- پیامدهای تعامل معلم-دانش‌آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی

نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کدهای باز)	کدهای محوری	کدهای منتخب
برگشت به درس، رضایت از یادگیری، بهتر فهمیدن دروس، دادن تمرین بیشتر در دروس، متوجه شدن نقاط ضعف، رسیدن به اهداف آموزشی، جلو رفتن قوی در تحصیل، پیشرفت و ارتقا درس ریاضی، آگاه شدن از یادگیری‌های آینده، گرفتن نمره خوب، کسب نمره بهتر در امتحانات، اختصاص زمان کمتر برای برقراری تعامل و تایم زیاد داشتن برای تدریس،	پیشرفت تحصیلی	پیامدها
برقراری تعامل دوستانه و برادرانه، افزایش انگیزه در دروس، افزایش صمیمیت بین معلم و دانش‌آموز، عوض شدن انگیزه دانش‌آموزان، خوشحال و خوشنود بودن، افزایش انگیزه درس خواندن، روشن کردن چراغ زندگی، رساندن دانش‌آموز به موفقیت، عدم احساس تنهایی و غربت،	افزایش انگیزه	
شناسایی استعداد دانش‌آموزان، شناسایی علایق دانش‌آموزان،	استعدادیابی	

نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کدهای باز)	کدهای محوری	کدهای منتخب
کسب مهارت کارکردن و مهارت‌های فنی، توجه به استعداد و توانایی دانش‌آموزان، افزایش اطلاعات عمومی،		
حضور در کلاس بعد از بحران، تقلید از معلم، رضایت از یادگیری، ایجاد مرجعیت علمی از معلم، گوش دادن به حرف معلم، تقلید از رفتار معلم، مشخص شدن تکلیف از آمدن به مدرسه، تعامل‌گیری بهتر با معلم سال بعد،	تغییر دیدگاه به مدرسه و معلم	
کسب مهارت‌های اجتماعی، عدم فرار از مدرسه، بازگشت به محیط مدرسه و کلاس، برگشت از ترک تحصیل، ادامه تحصیل، حداقل رسیدن آسیب‌های اجتماعی، حل مشکلات اخلاقی، رفع خلأ کمبود پدر و مادر، کمک معلم در زمان تهمت زدن،	کاهش آسیب‌های اجتماعی	
رفع عیوب تدریس، تقویت مهارت مدیریت کلاس، توجه به ایرادات معلم،	تغییر در فرآیند تدریس و مدیریت کلاس	

۵-۱- پیشرفت تحصیلی

معلم شماره ۸ در راستای پیامدهای برقراری تعامل بیان داشت که "دیگه همین که وقت بیشتری رو می‌تونه برای دانش‌آموزش بزاره می‌تونه مثلاً درس رو بهتر مفهوم بکنه مثلاً توی یکسری از دروس خاص که به‌صورت عملی باید آموزش داده بشه به دانش‌آموز معلم سعی می‌کنه که تمرینات بیشتری رو بده به دانش‌آموز".

۵-۲- افزایش انگیزه

افزایش انگیزه یکی دیگر از پیامدهای برقراری تعامل است. معلم شماره ۷ بیان داشت که "مثلاً اینطوری بود که دانش‌آموز توی خونه بمونه و مراقب بچه کوچیک باشه چون که والدین مثلاً معتادان و انگیزه‌ای براز یادگیری نبود تعامل اونجا این کمک رو کرد بچه‌ها حداقل بتونن انگیزه بگیرن برای درس خوندن مثلاً وقتی معلم باهاشون خیلی صمیمیه کمکش می‌کنه و تعامل سالمی باهاش برقرار می‌کنه از نظر عاطفی دانش‌آموز علاقمند میشه توی اون مسیر رشد بره و به حرف معلمشو بخونه".

۵-۳- استعدادیابی

از نگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش کشف استعداد یکی از پیامدهای برقراری تعامل بین معلم-دانش‌آموز است. معلم شماره ۳ بیان داشت که "یکی این‌که خود دانش‌آموزا بتونن استعدادش خودشونو پیدا کنند یعنی جرقه کوچکی زده شده که اون دانش‌آموز بدونه که من این حیطه علاقه بیشتری دارم".

۵-۴- تغییر دیدگاه به مدرسه و معلم

یکی از پیامدهای برقراری تعامل معلم-دانش‌آموز تغییر دیدگاه به مدرسه و معلم است. در این راستا دانش‌آموز شماره ۶ بیان داشت که "نتیجه خوبی داره چون تکلیف خودمو مشخص می‌کنیم".

۵-۵- کاهش آسیب‌های اجتماعی

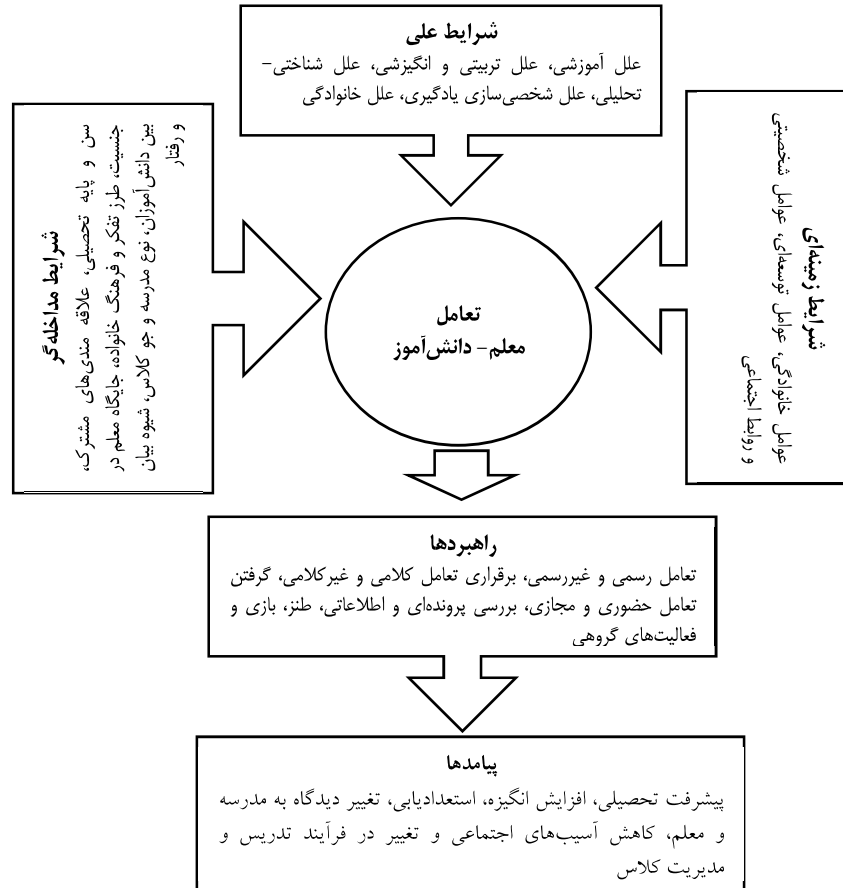
تجربه مشارکت‌کنندگان در پژوهش نشان داد که یکی از پیامدها کاهش آسیب‌های اجتماعی است. معلم شماره ۷ بیان می‌دارد که "اخلاق و رفتار و آسیب‌های اجتماعی که تو مدارس خیلی زیاده این تعامله کمک می‌کنه که اونا حداقل یکم کمتر بشه چون اون آسیب اجتماعی‌ها خیلی زیاده".

۵-۶- تغییر در فرآیند تدریس و مدیریت کلاس

یکی از پیامدهای برقراری تعامل معلم-دانش‌آموز تغییر در فرآیند تدریس و مدیریت کلاس است. معلم شماره ۵ بیان می‌دارد که "تعامل بیشتر باعث شناخت بهتر میشه خوب این دوتا در واقع کنار همدیگه‌اند و با هم همسو حرکت می‌کنند هرچی این بیشتر باشه توانایی کنترل بچه‌ها بیشتر می‌شه توانایی بیشتر میشه توانایی زماندار شدن در واقع بچه‌ها معلم اینا همه توی کلاس رعایت میشه وقتی که اینجوری باشه خب کلاسی میشه که در واقع اکثر چیزهایی که ما می‌خوایم توش رعایت بشه".

مدل پارادایمی برآمده از داده‌ها

با توجه به کدگذاری باز، محوری و انتخابی؛ مدل پارادایمی الگوی جاری تعامل معلم-دانش‌آموز در دوره آموزش و پرورش ابتدایی در شکل شماره ۱ ارائه شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از سطوح تعاملات آموزشی در جهت اجرای برنامه درسی در دوره آموزش و پرورش ابتدایی، تعامل معلم-دانش‌آموز است. در این پژوهش شرایط محوری تعامل معلم-دانش‌آموز است که در شکل‌گیری یک برنامه درسی آنچه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

شرایط علی نیز که مستقیماً به مقوله کانونی تعامل معلم-دانش‌آموز در جهت اجرای برنامه درسی می‌انجامد، از چند مضمون اصلی علل آموزشی، علل تربیتی و انگیزشی، علل تحلیلی-

شناختی، علل شخصی سازی یادگیری، علل خانوادگی تشکیل شده است. یافته‌های پژوهش پریوت، برگین و هوانگ^۱ (۲۰۱۹) که نشان می‌دهد که تعامل مثبت معلم-دانش آموز علاقه‌مندی به ریاضی و خودکارآمدی دانش‌آموزان را پیش‌بینی می‌کند. بسیاری از مطالعات نشان داده‌اند که دانش‌آموزانی که دارای روابط نزدیک با معلم هستند، در مقایسه با دانش‌آموزانی که روابط دورتر دارند، علاقه تحصیلی، مشارکت، پیشرفت، خودکارآمدی و انگیزه بیشتری را تجربه می‌کنند (فست و همکاران^۲، ۲۰۱۰؛ توستو، آسبری، مازوکو، پتریل و کوواس^۳، ۲۰۱۶ و ونتزل، نبرد، راسل و لونی^۴، ۲۰۱۰) و پژوهش گلباخ، برینکورت و هریس^۵ (۲۰۱۲) که نشان می‌دهد که تغییرات در این روابط با تغییرات در نمرات دانش‌آموزان، میزان تکمیل تکالیف، خودکارآمدی و تلاش مرتبط است، تأییدکننده این یافته پژوهش هستند. در تبیین این یافته اینطور می‌توان بیان داشت که تعاملات بین معلم و دانش‌آموزان برخاسته از علل گوناگونی است معلمان برای آن که آموزش مطلوب و بتوانند مشکلات آموزشی و تربیتی و انگیزشی دانش‌آموزان را رصد و متناسب با این مشکلات اقداماتی را انجام دهند، نیازمند برقراری تعامل هستند. یکی دیگر از علل برقراری تعامل معلم با دانش‌آموز، تحلیل و شناخت نسبت دانش‌آموزان است، برخی اوقات شرایط خاص آموزشی و تربیتی پیش می‌آید که نیازمند مداخله معلم است و زمانی می‌تواند معلم ورودی آگاهانه نسبت به این مسائل داشته باشد که شناخت کاملی از دانش‌آموزان داشته باشد. گرفتن تعامل معلم با دانش‌آموزان، معلم را نسبت به علاقه‌مندی‌ها و ویژگی‌های آن‌ها آگاه می‌کند و در صورت نیاز از این علاقه‌مندی‌ها و ویژگی‌ها در راستای طراحی آموزشی و برخوردهای رفتاری استفاده می‌نماید. یکی دیگر از علل شناخت نسبت به خانواده دانش‌آموزان است این از دو منظر ۱- مداخله آگاهانه معلم در مسائل آموزشی و تربیتی دانش‌آموزان ۲- حل مشکلات خانوادگی دانش‌آموزان است برخی اوقات در این تعامل مشکلات خانوادگی دانش‌آموزان مطرح می‌شود که معلمان بر اساس وظایف شغلی درصدد رفع این مشکلات خواهند بود.

راهبردهای مختلفی در تعامل معلم-دانش‌آموز مورد استفاده قرار می‌گیرد که می‌توان به مواردی همچون تعامل رسمی و غیررسمی، برقراری تعامل کلامی و غیرکلامی، گرفتن تعامل حضوری و مجازی، بررسی پرونده‌ای و اطلاعاتی، طنز، بازی و فعالیت‌های گروهی اشاره نمود.

¹. Prewett, Bergin & Huang

². Fast et al

³. Tosto, Asbury, Mazzocco, Pettrill & Kovas

⁴. Wentzel, Battle, Russell & Looney

⁵. Gehlbach, Brinkworth, & Harris

یافته‌های پژوهش لاری، حجازی، اژه‌ای و جوکار (۱۳۹۸) نشان می‌دهد که تعامل کلامی و غیرکلامی مسیرهای مؤثر کلاسی برای تعامل با دانش‌آموز هستند و پژوهش روزنبرگ و آسترهان^۱ (۲۰۱۸) که نشان می‌دهد که برای برقراری تعامل معلم-دانش‌آموز از بستر پیام‌رسان‌های اجتماعی استفاده شده است، علوامله، التوایت و الصحت^۲ (۲۰۲۰) نشان می‌دهد در برقراری تعامل معلم-دانش‌آموز می‌بایست از تعاملات آنلاین و چهره به چهره استفاده نمود و به تحلیل هرکدام از این نوع شیوه‌های تعاملی پرداخته است، تأییدکننده یافته‌های این پژوهش است. در تبیین این یافته این‌طور می‌توان بیان داشت که معلمان و دانش‌آموزان بتوانند با همدیگر تعامل را شکل داده و کنترل نمایند. مطالعات بر روی تعاملات انسانی اشکال متعدد آن را برجسته می‌کند: تعامل کلامی (کتبی، گفتاری)، تعامل غیرکلامی (حالت چهره و بدن، ژست‌ها)، تعامل بصری (نقاشی، فیلم، عکاسی) و تعاملات الکترونیکی (تلفن، اینترنت، کابل تلویزیون) تعامل غیرکلامی در گروهی از پیام‌ها مشخص می‌شود که در کلمات بیان نمی‌شوند و می‌توان آن‌ها را رمزگشایی کرد و معانی ایجاد کرد که می‌تواند پیام منتقل شده از طریق کلمات را جایگزین، متناقض، جایگزین، کامل یا برجسته کند. تعامل از طریق زبان بدن ثابت است. پیام‌هایی که از این طریق ارسال می‌شوند پیوسته هستند و گفتگوی دائمی بین داخلی و خارجی را آسان‌تر می‌کنند (دوبرسکو و لوپو^۳، ۲۰۱۵). یکی دیگر از مواردی که در پژوهش مطرح شده است برقراری تعامل رسمی و غیررسمی است، به اعتقاد معلمان و دانش‌آموزان می‌بایست فقط تعامل در محیط کلاس درس نباشد بلکه این تعامل در مکان‌ها و زمان مختلف همچون زنگ تفریح و دفتر مدرسه و... شکل گیرد. استفاده از طنز و بازی و فعالیت‌های گروهی یکی دیگر از راه‌های ایجاد تعامل با معلمان با دانش‌آموزان است.

عوامل زمینه‌ای متعددی همچون عوامل خانوادگی، عوامل توسعه شغلی، عوامل شخصیتی، عوامل اجتماعی باعث شکل‌گیری تعامل معلم-دانش‌آموز می‌گردند. در تبیین این یافته این‌طور می‌توان بیان داشت که با توجه به این‌که انسان موجودی اجتماعی است و به دنبال برقراری تعامل باهم نوع خود است لذا در محیط مدرسه و کلاس به‌عنوان یک محیط اجتماعی معلم و دانش‌آموزان این احساس نیاز را در برقراری تعامل دارند. عوامل خانوادگی همچون نوع تربیت اجتماعی فرزندان و... این احساس را در فرزندان ایجاد می‌کند که می‌بایست با معلم خود تعاملی

^۱ Rosenberg & Asterhan

^۲ Alawamleh, Al-Twait & Al-Saht

^۳ Dobrescu & Lupu

را شکل دهند. معلمان بر این اعتقاد هستند که در اسناد بالادستی اشاره شده است که اگر تعالی سیستم تربیتی و آموزشی درگرو برقراری تعامل بین معلم و دانش‌آموز است و در این اسناد بالادستی به برقراری تعامل معلم-دانش‌آموز اشاره شده است. برخی از مواردی که زمینه‌ساز برقراری تعامل معلم-دانش‌آموز است جنبه شخصیتی معلم و دانش‌آموز دارد که آن‌ها با توجه به جایگاه خودشان، علاقه‌مند به برقراری با مخاطب خود هستند.

در جریان تعامل معلم- دانش‌آموزان مداخله‌گرها منجر به تقویت و کاهش این تعامل می‌شوند که می‌توان به مواردی همچون اختلاف نسلی، علاقه‌مندی‌های مشترک، جنسیت، طرز تفکر و فرهنگ خانواده، تغییر جایگاه معلم، نوع مدرسه و جو کلاس، نقص جسمانی و معلولیت، شیوه بیان و گفتار اشاره نمود. یافته‌های پژوهش گو و وو ولیو^۱ (۲۰۱۹) که نشان می‌دهد که تفکرات و نوع نگاه والدین چینی نسل جدید نسبت به نسل قدیم متفاوت است و نسل جدید نگرش آزادتر و آزادتری نسبت به آموزش فرزندان خود داشته باشند برخلاف والدین نسل‌های بزرگ‌تر که عمدتاً بر موفقیت‌های تحصیلی فرزندان خود تمرکز می‌کردند، آن‌ها به دستاوردهای تحصیلی و همچنین رشد شخصی فرزندان خود توجه می‌کنند. و والدین جوان بیشتر با اقتدار معلم درگیر می‌شود و این طرز تفکر والدین نسبت به سیستم آموزشی بر تعامل معلم-دانش‌آموز تأثیرگذار است. در تبیین این یافته پژوهش این‌طور می‌توان بیان داشت که اگر جنسیت معلم و دانش‌آموز یکی باشد در برقراری تعامل راحت‌تر و بدون حاشیه خواهند و همچنین تعامل‌گیری با دختران حساسیت عاطفی بیشتر نسبت به پسران دارد و از سویی در برقراری با دختران، آن‌ها پیش‌قدم می‌شوند اما برای پسران می‌بایست معلمان بیشتر ورود پیدا نمایند. برخی از دانش‌آموزان دارای مشکلات جسمانی هستند که این امر به‌عنوان یک محدودکننده تعامل بیان شده است که تعامل بین معلم و دانش‌آموز را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

در تعامل معلم-دانش‌آموز پیامدهایی برای دو طرف ایجاد می‌کند که می‌توان به پیشرفت تحصیلی، افزایش انگیزه، استعدادیابی، تغییر دیدگاه به مدرسه و معلم، کاهش آسیب‌های اجتماعی، تغییر در فرآیند تدریس و مدیریت کلاس اشاره کرد. یافته‌های پژوهش زاهد بابلان و معینی کیا (۱۳۸۸) که نشان داد که بین مؤلفه‌های تعاملی معلم-دانش‌آموزان در جریان تدریس با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معنی‌داری وجود دارد. نحوه تعامل معلم-دانش‌آموز بر سطوح عملکردی دانش‌آموزان در ابعاد مختلف تأثیرگذار است. آنچه در زمینه «تعامل معلم -

^۱. Guo, Y., Wu, X., & Liu, X

دانش‌آموز» جالب‌توجه است، صرفاً اهمیت این رابطه نیست؛ بلکه «پیامدهای تحصیلی و انگیزشی» مهمی است که برای دانش‌آموزان دربردارد؛ از جمله این که باعث درگیری فعال تحصیلی دانش‌آموزان در کلاس درس می‌شود (جوونن^۱، ۲۰۰۷؛ کادیمما، دومن، ورشیورن و بایز^۲، ۲۰۱۵). تعامل معلم-دانش‌آموز به درگیری تحصیلی بالای دانش‌آموز می‌انجامد (روزک^۳ و همکاران، ۲۰۱۶). تعامل مثبت در بین معلم و دانش‌آموز باعث توسعه مهارت‌های زبان دانش‌آموزان می‌شود (ما^۴ و همکاران، ۲۰۱۸). تعامل معلم-دانش‌آموز می‌تواند هم به‌طور مستقیم و هم به‌طور غیرمستقیم و از طریق درگیری تحصیلی بر سازگاری دانش‌آموزان با مدرسه مؤثر باشد (محمدی باغملایی و یوسفی، ۱۳۹۷)، تأیید کننده این یافته پژوهش است. در تبیین این یافته این‌طور می‌توان بیان داشت که از طریق برقراری تعامل معلم با دانش‌آموزان معلمان می‌توانند بهتر به شناسایی استعداد دانش‌آموزان پی ببرند و آن‌ها را در مسیر استعدادی خود هدایت نمایند و همچنین وقتی بین معلم و دانش‌آموزان تعاملی شکل بگیرد، دانش‌آموزان مشکلات و آسیب‌هایی که آن‌ها را به خطر می‌اندازند، را به معلم خود منتقل می‌کنند و معلم با توجه به وظایف شغلی در راستای کاهش این آسیب‌های اجتماعی قدم برمی‌دارد.

منابع

- اقدسی، سمانه؛ کیامنش، علیرضا؛ مهدوی هزاوه، منصوره و صفرخانی، مریم (۱۳۹۳). تعامل معلم-دانش‌آموز در کلاس درس مدارس موفق و ناموفق: مطالعه موردی از مدارس ابتدایی شرکت کننده در آزمون پرلز ۲۰۰۶ و تیمز ۲۰۰۷. **فصلنامه تعلیم و تربیت**، ۳۰(۳)، ۹۳-۱۲۰.
URL: <http://qjoe.ir/article-1-194-fa.html>
- بازرگان، زهرا و صادقی، ناهید (۱۳۸۰). بررسی رفتار میان فردی معلمان با دانش‌آموزان مدارس راهنمایی دخترانه تهران. **مجله روان شناسی و علوم تربیتی**، ۳۱(۲)، ۹۹-۱۲۱.
- زاهدبابلان، عادل (۱۳۹۱). میزان همخوانی روابط کلامی و غیرکلامی در جریان تدریس و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. **مجله روانشناسی مدرسه**، ۱(۱)، ۴۶-۶۱. doi: d_1_1_91_3_1_3.
- سلیمی، جواد (۱۳۹۴). پدیدارنگاری تعاملات آموزشی معلمان و دانش‌آموزان. **فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران**، ۱۰(۳۸)، ۳۶-۵. URL: https://www.jcsicsa.ir/article_60753.html?lang=fa.

¹.Juvonen

².Cadima, Doumen, Verschueren & Buyse

³.Ruzek

⁴.Ma

شاهورانی، احمد؛ تلخ آبی علیشه، غلامرضا و تلخ آبی علیشه، علیرضا(۱۳۸۸). بررسی رابطه ویژگی‌های ارتباطات اثربخش معلم-دانش‌آموز با یادگیری ریاضی. **فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی**، ۳(۳)، ۵۱-۶۷.

غلامی، سمیه و حسین چاری، مسعود(۱۳۹۰). پیش‌بینی شادمانی دانش‌آموزان با توجه به ادراک آنها از انتظارات معلم، نحوه تعامل معلم و خودکارآمدی. **مجله مطالعات آموزش و یادگیری**، ۳(۱)، ۸۴-۱۰۹
doi: 10.22099/jsli.2011.217.109

قلی‌زاده، آذر و یاراحمدی، خدیجه(۱۳۸۰). بررسی مشکلات ارتباطی-عاطفی دانش‌آموزان و معلمان دوره متوسطه از دیدگاه دانش‌آموزان، معلمان و مدیران شهر اهواز سال ۸۰-۱۳۷۹. **دانش و پژوهش روانشناسی کاربردی: دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان اصفهان**، ۱۰(۳)، ۷۷-۹۸.
محمدی باغملایی، حیدر و یوسفی، فریده(۱۳۹۷). رابطه ساختاری تعامل معلم-دانش‌آموز، درگیری تحصیلی و سازگاری دانش‌آموزان با مدرسه. **مجله مطالعات آموزش و یادگیری**، ۱۰(۲)، ۷۵-۹۹.
doi: 10.22099/jsli.2019.29377.2545

- Aghdasi S, Kiamanesh, Ph.D. A, MahdaviHezaaveh M, Safarkhaani M. Teacher-Student Interaction in Primary Schools Succeeding and Failing in PIRLS 2006 and TIMSS 2007. QJOE 2014; 30 (3) :93-120.URL: <http://qjoe.ir/article-1-194-fa.html>.(In Persian)
- Agyekum, S. (2019). Teacher-Student Relationships: The Impact on High School Students. Online Submission, 10(14), 121-122.
- Alawamleh, M., Al-Twait, L. M., & Al-Saht, G. R. (2020). The effect of online learning on communication between instructors and students during Covid-19 pandemic. *Asian Education and Development Studies*, 11(2), 380-400.
- Albalawi, H., & Nadeem, M. (2020). Exploring the Impact of Ineffective Formal Communication between Teachers and Students: A Case Study of Mustaqbal University and Jubail University College, Kingdom of Saudi Arabia. *English Language Teaching*, 13(3), 68-76.
- Andrzejewski, C. E., & Davis, H. A. (2008). Human contact in the classroom: Exploring how teachers talk about and negotiate touching students. *Teaching and teacher education*, 24(3), 779-794.
- Baker, J. A. (2006). Contributions of teacher-child relationships to positive school adjustment during elementary school. *Journal of school psychology*, 44(3), 211-229.
- Balagova, L., & Halakova, Z. (2018). Teacher-Students' Interaction in Comparison of Teacher's Self-perception and Students' Point of View. *European Journal of Educational Research*, 7(3), 465-472.

- Bazargan, Zahra and Sadeghi, Nahid (2008). Investigating the interpersonal behavior of teachers with students of girls' middle schools in Tehran. *Journal of Psychology and Educational Sciences*, 31(2), 121-99. (In Persian)
- Cadima, J., Doumen, S., Verschueren, K., & Buyse, E. (2015). Child engagement in the transition to school: Contributions of self-regulation, teacher-child relationships and classroom climate. *Early Childhood Research Quarterly*, 32, 1-12.
- Dobrescu, T., & Lupu, G. S. (2015). The Role of Nonverbal Communication in the Teacher-pupil relationship. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 180, 543-548.
- Fast, L. A., Lewis, J. L., Bryant, M. J., Bocian, K. A., Cardullo, R. A., Rettig, M., & Hammond, K. A. (2010). Does math self-efficacy mediate the effect of the perceived classroom environment on standardized math test performance?. *Journal of educational psychology*, 102(3), 729. doi:10.1037/a0018863.
- Fisher, D., Waldrup, B., & den Brok, P. (2005). Students' perceptions of primary teachers' interpersonal behavior and of cultural dimensions in the classroom environment. *International Journal of Educational Research*, 43(1-2), 25-38.
- Gehlbach, H., Brinkworth, M. E., & Harris, A. D. (2012). Changes in teacher-student relationships. *British journal of educational psychology*, 82(4), 690-704.
- Gholami, Samia, & Hossein Chari, Massoud. (1390). Predicting students' happiness according to their perception of teacher's expectations, teacher's interaction and self-efficacy. *Journal of Education and Learning Studies*, 3(1), 83-109. doi: 10.22099/jsli.2011.217. (In Persian)
- Guo, Y., Wu, X., & Liu, X. (2019). Challenges and Opportunities in Parent-Teacher Relationships in Contemporary China. *Comparative and International Education*, 47(2).
- Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2006). Student-Teacher Relationships. In G. G. Bear & K. M. Minke (Eds.), *Children's needs III: Development, prevention, and intervention* (pp. 59-71).
- Harris, A., & Goodall, J. (2008). Do parents know they matter? Engaging all parents in learning. *Educational research*, 50(3), 277-289
- Hershkovizt, A., & Forkosh-Baruch, A. (2017). Teacher-student relationship and Facebook-mediated communication: Student perceptions. *Comunicar. Media Education Research Journal*, 25(2).
- Hughes, J. N., & Chen, Q. (2011). Reciprocal effects of student-teacher and student-peer relatedness: Effects on academic self efficacy. *Journal of applied developmental psychology*, 32(5), 278-287.
- Hughes, J. N., Luo, W., Kwok, O. M., & Loyd, L. K. (2008). Teacher-student support, effortful engagement, and achievement: A 3-year longitudinal study. *Journal of educational psychology*, 100(1), 1.
- Juvonen, J. (2007). Reforming middle schools: Focus on continuity, social connectedness, and engagement. *Educational Psychologist*, 42(4), 197-208.
- Lāri, N., Hejāzi, E., Ejei, J., & Jowkar, B. (2019). Teachers' perception of the factors influential on teacher-student relationship: A phenomenological analysis. *Journal of Educational Innovations*, 18(2), 53-80. doi: 10.22034/jei.2019.92883.

- Liaqat Dar, Mohammad Javad; Mousavi, Setare and Bebri, Hassan (2012). The value of paying attention to citizenship education in the components of atmosphere, structure and mutual relationship between student and teacher (case study: middle school teachers of Hamedan city), *A new approach in educational management*, 4(2), 137-154.
- Liew, J., Chen, Q., & Hughes, J. N. (2010). Child effortful control, teacher-student relationships, and achievement in academically at-risk children: Additive and interactive effects. *Early Childhood Research Quarterly*, 25(1), 51-64.
- Liu, P. (2013). Perceptions of the teacher-student relationship: A study of upper elementary teachers and their students. *International Education*, 42(2), 3.
- Ma, L., Du, X., Hau, K. T., & Liu, J. (2018). The association between teacher-student relationship and academic achievement in Chinese EFL context: a serial multiple mediation model. *Educational Psychology*, 38(5), 687-707.
- Mohammadi Baghmolaei, Haider, & Yousefi, Farida. (2017). The structural relationship between teacher-student interaction, academic involvement and students' adaptation to school. *Journal of Education and Learning Studies*, 10(2), 75-99. doi: 10.22099/jsli.2019.29377.2545. (In Persian)
- Pennings, H. J., Brekelmans, M., Sadler, P., Claessens, L. C., van der Want, A. C., & van Tartwijk, J. (2018). Interpersonal adaptation in teacher-student interaction. *Learning and Instruction*, 55, 41-57.
- Prewett, S. L., Bergin, D. A., & Huang, F. L. (2019). Student and teacher perceptions on student-teacher relationship quality: A middle school perspective. *School Psychology International*, 40(1), 66-87.
- Qolizadeh, Azar and Yarahamdi, Khadijah (1380). Investigating communication-emotional problems of secondary school students and teachers from the perspective of students, teachers and administrators in Ahvaz city, 2019-2018. Knowledge and research of applied psychology: Islamic Azad University, Khorasgan Branch, Isfahan, 10(3), 77-98. (In Persian)
- Ramseyer, F., & Tschacher, W. (2016). Movement coordination in psychotherapy: Synchrony of hand movements is associated with session outcome. *Nonlinear dynamics, psychology, and life sciences*, 20(2), 145-166.
- Rosenberg, H., & Asterhan, C. S. (2018). "WhatsApp, teacher?"-student perspectives on teacher-student WhatsApp interactions in secondary schools. *Journal of Information Technology Education: Research*, 17, 205-226.
- Ruzek, E. A., Hafen, C. A., Allen, J. P., Gregory, A., Mikami, A. Y., & Pianta, R. C. (2016). How teacher emotional support motivates students: The mediating roles of perceived peer relatedness, autonomy support, and competence. *Learning and instruction*, 42, 95-103.
- Salimi, Jamal. (2014). Phenomenology of educational interactions between teachers and students. *Curriculum Studies*, 10(38), 5-36.
URL: https://www.jcsicsa.ir/article_60753.html?lang=fa. (In Persian)

- Shahorani, Ahmed; Tarch Abhi Alisha, Gholamreza and Tarch Abhi Alisha, Alireza (1388). Investigating the relationship between the characteristics of effective teacher-student communication and math learning. *Educational Leadership and Management Quarterly*, 3(3), 51-67. (In Persian)
- Spencer, J. (2003). Learning and teaching in the clinical environment. *BmJ*, 326(7389), 591-594.
- Tosto, M. G., Asbury, K., Mazzocco, M. M., Petrill, S. A., & Kovas, Y. (2016). From classroom environment to mathematics achievement: The mediating role of self-perceived ability and subject interest. *Learning and individual differences*, 50, 260-269. doi:10.1016/j.lindif.2016.07.009.
- Wentzel, K. R., Baker, S. A., & Russell, S. L. (2012). Young adolescents' perceptions of teachers' and peers' goals as predictors of social and academic goal pursuit. *Applied Psychology*, 61(4), 605-633. doi:10.1111/j.1464-0597.2012.00508.x.
- Zahed Babelan, A. (2012). The degree of correspondence between teachers' verbal and non-verbal communication during teaching and its association with students' academic achievement. *Journal of School Psychology*, 1(1), 46-61. doi: d_1_1_91_3_1_3. (In Persian)

